

"EDINOST"

Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torških, četrtnih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesce . . . 3.— . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— . . . 9.— za vse leto . . . 12.— . . . 18.—

Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta pa 4 nč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

"„Edinost je moč“."

Narodna samouprava in sedanji sistem.

„Novice“ so prinesle dne 17. aprila članek, v katerem je bilo čitati, da ni umestno tisto večno upiranje Slovencev proti sedanjemu sistemu v Avstriji, češ, da je vse tisto pisanje o narodni avtonomiji le sanjarija, ki nima nobenega upanja do uresničenja, ker se ne opira na faktično obstoječe razmere.

Znani so sicer že naši nazori o nujni in pred vsem drugim neizogibno potrebni spremembi sedanjega sistema v naši državi, a vendar hočemo nižje doli spregovoriti še par besed o tem predmetu. Tu pa dajemo mesta krepki besedi, ki jo je zastavil „Slov. Svet“ v obrambo „sanjarije“ — narodne samouprave. „Slov. Svet“ je dokazal zopet, da le potom narodne avtonomije moremo priti Slovenci do one enakopravnosti, koja označujejo tudi „Novice“ glavnim našim ciljem:

„Novice“ vidijo jedino pot enakopravnosti v tezanju, da se „faktično izvede člen XIX. avstr. osn. zakonov“. Dobro, tudi mi, kot „teoretični“ nacionalni avtonomisti smo to točko vedno na prvem mestu zagovarjali. Kakó pa hočejo „Nov.“, da se izvede ta člen? Ali se hočejo omejiti samo na jezikovno ravnopravnost, kakor se to vrši izključno in do današnjega dne? In ali hočejo to na jezik skraćeno pravo zahtevati izključno pri politički gosposki in pri sedanjih organih deželnih avtonomij. Ta list je sam, marljivejši, nego drugi, razpravljaj nepresežne težave, katere dela deželna avtonomija gledé na jezikovno enakopravnost zlasti na 6 dežel razkosanim totranskim Slovincem; kakó premagati te velikanske zapreke?

No, člen XIX. ne zagotavlja jedino jezikovne enakopravnosti, temveč tudi narodno, in narodno, kar je pravilno, na prvem mestu. Ta člen pa ne zagotavlja samo obstanka narodnosti in je-

zika, temveč tudi gojenje obojih. Kakó pa naj se goji narodnost in jezik brez zunanje, jednotne organizacije? Ali takó, kakor doslej, da se jezik razvija na Koroškem drugače, na Štirskem drugače in povsod drugače, in da se narodnost v svojem jedru v obče ne razvija po nobenem skupnem javnem organu!

Dežele imajo doslej svoje organe, cerkev ima svojo organizacijo, stanovi imajo ali zahtevajo svojo organizacijo; le avstrijski narodi kot taki nimajo nobene organizacije! Ali so narodi tako mogočni, da morejo obstajati, in se razvijati brez posebnih juristiških organov? Ali imajo narodi kot jednote ali relativne celote manj razlik in posebnosti, nego dežele, za katere se toliko potezajo privilegovani narodi?

Ali je prav, da nima narod kot tak nobenega organa, ki bi določeval literarne izdelke šolskim knjigam? Ali je vse jedno, v kakem duhu se postavljajo te knjige? Ali je dovolj, da se nemški duh presaja v slovensko jezikovo lupino? Ali se s tem ohranja in razvija individualnost slovanskih narodnostij?

Zakaj so postavili v naglašani člen XIX. narodnost in jezik, gojenje obeh? Morda za parado, kot pleonazem, o katerem ni vedelo zakonodavstvo, ali je bistven ali ne? Ali niso bili dolgotrajni razgovori in spori ravno pri stilizaciji tega člena?

Narodi, specijalno mali narodi, potrebujejo samostojnega juristiškega organa bolj nego veliki narodi, ki imajo itak obilico mogočnih kulturnih vezij. Avstrijski slovanski narodi, kolikor nimajo niti relativne političke samostalnosti, so za obstanek in razvoj svoje narodnosti in svojega jezika potrebni posebnega juristiškega organa, ker drugače jih more omajati vsak politički veter, ne le politički vihar, in tak organ jim je zagotovljen

baš v čl. XIX. Kajti, ako se jim zagotavlja obstanek in razvoj narodnosti in jezika, morajo se jim podeliti tudi uslovja za ta obstanek in razvoj, in taka uslovja bi bila dana ravno z nacionalnim juristiškim organom, ki bi takó ščitil in razvijal to, kar je dostojno imena nacionalne avtonomije.

Poslednja ne vključuje uničenja deželnih avtonomij, temveč tem bi odvzela le to, kar spada k narodnosti in jeziku vsakega naroda. Seveda bi mogla prevzeti tudi zadače sedanje dež. avtonomije, ali neizogibno potrebno to ni, in tudi ko bi se gmotni ter nacionalni interesi združevali v področju jednotnega nacionalnega organa, bi skušnja učila o potrebi združevanja več narodnostij jedne in iste dežele pa za gospodarske in druge kulturne interese. A razlika bi bila potem ta, da bi se družili ne radi nacionalnih interesov, in preprirov v tem pogledu bi ne bilo več.

Čl. XIX. se niti ne more pravilno vršiti, če se ne podeli vsakemu narodu nacionalna avtonomija, in bi narodi varali sami sebe, ko bi se zadovoljili z manjšim zahtevanjem, nego je obseženo v zahtevi nacionalne samouprave. Tudi bi v resnici le taka izvršba čl. XIX. pripravljala pot zgodovinskemu drž. pravu Čehoslovčanov in drugih zgodovinskih narodov. Ako se Čehoslovani nadejajo doseči po drugi poti svoje drž. pravo, delajo proti načelu Palackega, proti interesom ostalih slovanskih narodov. A toliko potrebniše je, da se ostali slovanski mislitelji in politiki zavedajo obsežnega in pravega pomena čl. XIX. ter dotične zahteve naglašajo pred vsem v drž. zboru. Drugače pojde prava narodna enakopravnost rakom žvižgat, a slovanske male narode utegne popihati politički vihar, pred katerim se tresa skupna Evropa in ga zavira le z napotrom vseh svojih materialnih sil in

PODLISTEK.

Izgled mladeničem.

Difficile est satiram non scribere.
Juvenal. I. 30.

Ivo Meglica so murekali nagajivci; nekateri pa celo „Künstler-Zani“, dasi je bil Matevž in dasi se je pisal za Oblaka. . . Bilo pa je to še takrat, ko je študentoval po Dunaji ter v ljudski kuhinji moško med bruci sedé predaval o paragrafih avstrijskega zakonika, utepenih si ravnokar v glavo, ali pa na vsa usta glasno sanjal o svojih najnovejših ljubavnih aferah ter referiral iz dnevne kronike o pikantnih in interesantnih škandalčkih izza kulis dunajskih gledišč.

„Meglica“ je imel namreč — kakor se je bahal sam — „velike zveze“ z dramatičnimi umetniki in umetnicami. Često nam je kazal fotografije z avtogrami igralcev in igralk ter nam zgovorno, gostobesedno, dvakrat, trikrat — če smo ga hoteli poslušati — tudi petkrat razkladal kdaj, kako in zakaj je dobil to ali ono sliko. Jedenkrat nam je kazal celo lep dar, ki ga je vsprejel baje v spomin od neke divne šanzonetke Dvořak iz „Josipovega gledišča“. Vedel je za vsak zakulisni tepež, za vsako klofuto, katere so delile nežne ročice presmelim kavalirčkom, znal je za stanovanje vsake baletke ter imel napisane vse gaze, vse ljubimce in vse dohodke opernih pevk ali igralk bodisi iz katerega koli gledišča. . . Meglica je bil živ zapisnik vseh glediščnih skrivnostij. Ne-

kateri neverni Tomaži so sicer pravili, da dobiva one fotografije le od svojega bratranca, frizerja v „Narodnem gledišču“, da izve od tega večino onih skrivnostij in da je vzel oni lep dar neki preljubeznivi, a starikavi in bujni maski na kostumnem balu „Lichtenthalških mlekaric“ v neslavno razupitem etablissementu Tökes; — toda, saj vemo, kakšne zlobne trditve se rodé iz zavisti radi tujih uspehov!

Jaz, ki sem le vesel tujih uspehov, sem Meglici vedno vse in rad verjel, saj sem bil, poznajoči globočino njegovega duha, občarjajočo silo njegovega sonornega glasu in velikanski vpliv njegovega pogleda, vedno uverjen, da pač drugače niti biti ne more.

Še pred njegovim rojstvom so mu bile mile Muze. Porodil se je namreč v Rovtarskih Atenah, kjer izvirajo baje najčistejši studenčki pristno slovenske govorice. V onih Atenah si je vsrkal menda ves svoj pesniški yzlet in kremenito, gorjansko govorico. Po zaslugah kapelana Antona je prišel v ljubljanski „Collegium Aloisianum“, kjer je natpal vsak drugi dan imenitni fižol, katerega naš kmet nazivlja „prepelicar“. To je trajalo štiri leta. Usoda pa je hotela, da je stanovala baš nasproti Megličinega okna lepa in koketna šivilja, Tončika Toporova. In Meglica se je zaljubil vanjo z vsako žilico! Dve leti je prenašal v srci skrito svojo tiho ljubav; v šesti šoli pa jej je pisal 11 strani dolgo, sila poetično pismo, v katerem je razkril oboževani Toporovi Tončki „vse svoje gorje, ki

razriva njegovo nesrečno srcé ter stiska mu grenke solze“. Zaklinjal jo je, naj ga i ona ljubi, sicer „mora umreti, ker brez nje mu ni živeti na tem kilavem sveti“, — ter jej naznanil, da kani v bodoči noči za vselej uteči iz „fižola“. Tako je tudi storil. Tončika pa je bila ginjena; verjela je rada njegovim prisegam, da jo takoj po 8. šoli pokazoni, ter ga tudi ljubila. Meglici pa se je začelo goditi slabo. Sedaj niti „fižola“ ni imel! Kmalu pa je našla njegova prebrisana glavica dve službi, ki sta mu naklonili jelo in stanovanje. Pri „Zvezdi“ je snažil vsako jutro črevlje trem natakarcam in in jim pisal jedilni list; zato je dobival v kuhinji svoj delež, da je bil sit za tri. V „jedilnikih“ pa je uvel ženjalni Meglica prvi nekatere pristno slovenske izraze: n. pr. pedipujsek za „Spanferkel“, golazen za „Guylasch“, itd. Druga njegova služba pa je bilo ministriranje v stolni cerkvi od 5. do 8. ure zjutraj; za plačilo je stanoval v semenišču pri cerkovniku. In teko je cvela Megličina ljubav tako bujno, da je rabil, za absolviranje sedme in osme šole sama štiri leta. Meglica je bil pač temeljit povsod, i v ljubezni, i v študijah, najbolj pa v strganji loncev v kuhinji „Pri Zvezdi“. . . Tudi mature ni delal lahkomišljeno. Prvič je povsem odstopil. Ta skromna, ponižna duša! Drugič se je je polotil le polovice, polovice ni niti ogledal. Meglica je bil pač dobra ovca, ki ni domišljavo presojal svojih možganov močij! — V tretje pa je napravil maturo z desetimi „genügend“.

(Dalje prihodnjič)

največih krvnih davkov. Nacionalna avtonomija po takem ni sanjarija, kakor ni bil sanjar Palacký, in ti, ki so mu sledili. Teorijo o nacionalni avtonomiji pa so spravili v javnost tisti politiki, ki so presodili vse druge možne sisteme ter kritično dokazali, da jedino pravo pot res kaže člen XIX., pa ne v pristranskem smislu, temveč v logičnem in stvarnem smislu, kakoršen je obsežen v obliki nacionalne avtonomije. Prava pot torej vede k neizogibni zahtevi nacionalne samouprave in kakoršne so razmere dandanes, tudi najnaravnije do izvršenja češkega in vsakega drugega drž. zgodovinskega prava! (Konec prih.)

DOPISI.

Iz Trsta. — Iz krogov finančne straže. — (Iv. dop.)

Velecenjeni gosp. urednik! Poznano mi je, da so predali Vašega veleecenjenega lista odprti vsacemu, ki resno in trezno misli, zato pa se na-dejam, da daste nekoliko prostora tudi nastopnim vrticam. Marsikdo se bode morda čudil, češ: kaj pa hočejo ti-le, „ta zeleni“, kajti mi smo pri ljudstvu zelo malo priljubljeni ter ne uživamo one časti, kojo bi zaslužili po pravici v polni meri. Zakaj je tako, o tem hočem govoriti le na kratko. V prvi vrsti zato, ker je naše delovanje jedino le državi v prid, nikdar pa ne privatnim osebam. Drugič, ljudje ne poznajo naše trudopolne službe po skladiščih, solinah, carinskih in potrošarinskih mejah; ne vedo, da se skoraj od vsacega finančnega narednika zahteva več znanja, kakor pa od kakovega protežiranega uradnika. Finančni narednik mora imeti v prstu razne postavbe, recimo n. pr.: o izdelovanju in dačenju žganja, piva, sladkorja in mineralnega olja, potem postavbe o kolekovini, hišarstvu, o poštnih prestopkih, o potrošarini na vino, o duhanu, soli in smodniku ter konečno službene predpise, inštrukcije in razne druge naredbe, duhajajoče nam od vseh strani, mnogokrat v pretrani množini.

Uradnik toži — to se vè, — popolnoma pravično —, da ne more izhajati se svojim plačilom. Kaj pa naj počnemo mi, ki moramo dajati vse svoje duševne in fizične moči, to pa le za malo in skromno plačilo, s kojim moramo preživljati sebe in marsikateri tudi svojo družino? Vsaki državni služabnik je dandanes bolje plačan, kakor pa mi, ki pripadamo k najinteligentnejemu moštvu v Avstriji obstoječih straž in podrejenih služb. Vsaki podvornik, iztirjevalec davkov itd., ima razne doklade in dijete, da zamore izhajati po človeško, le doklade finančne straže so tako pičle in pozne, da z njimi še misliti ni na poboljšanje življenja. Na vsacih pet let službe, v jedni in isti šarži, dobiva namreč paznik celih 5 nč., viši paznik 8 nč., preglednik pa 10 nč. dnevne priklade, katero izgubi, kadar je povišan ter mora zopet celih dobrih pet let služiti, predno dobi jedno drugo kvinkvenalno doklado. Nikakor ne pretiram, ako rečem, da je finančnih narednikov, ki služijo že po petnajst let, toda dosedaj še niso dobili nikakove denarne doklade. Ker pa dan danes vlada velika draginja po monarhiji, največ pa v mestih, zato se pa ni čuditi, da mi težko izhajamo, kajti ob brigi za želo-dec moramo varovati tudi svoj ugled: biti vedno čedno in čisto oblečeni in ne delati dolgova pod nikakim pogojem. Zato pa mislim, da mi nikdane vzame za zlo, ako se obračam v imenu svojih tovarišev do naših velezaslužnih gosp. državnih poslancev ter jih prosim, da, če so pripomogli uradnikom do boljšega položaja, ne pozabijo tudi nas, posebno sedaj, ko se čuje o raznih spremembah naših postav in predpisov.

Naše skromne prošnje pa so:

Preosnova treh kvinkvenalnih priklad. Za vsacih pet let službe, brez razlike šarže, po 50 gld. na leto, če tudi je med tem nastopilo kako povišanje.

Ob času premeščenja popolno poravnanje troškov, ne pa, kakor je sedaj, ko dobi neoženjen mož le tretjino, oženjeni pa komaj desetino od onega zneska, kojega je faktično potrošil na svojemu potovanju.

Povišanje priklad za prenočevanje od 40 nč. na 80 nč., brez razlike čina. Mislim, da bode vsakdo vedel, da se s 40 nč. težko dobi pošteno

prenočišče, ako nočes ležati na kaki stelji, v društvu raznovrstnih štiri- in večnogatih zveri, žuželk in mrčesov.

Pomnoženje poverjeništev in oddelkov finančne straže, kajti le na ta način bo nam malo olajšana trudopolna služba in tudi napredovali bomo lažje poprej, kakor pa sedaj, ko je višanje, posebno pri nekojih, zelo počasno.

Znižanje službenih let od 40 na 30. Redek je oni, ki v naši službi dovrši 40 leto in dobi po izstopu vso pokojnino. Navadno mora mož v pokoj po 25 letih svoje službe in dobi penzijo, za kojo velja v polni meri oni nemški pregovor, ki pravi: „zum Leben zu wenig, zum Sterben zu viel“. In konečno nima mož, za svojo žrtvovano mladost in zdravje, niti toliko, da bi se zamogel pošteno preživljati.

To so naše nepretirane želje, koje, tako mislim, bodo upoštevali tudi naši spoštovani gosp. državni poslanci ter so dobrohotno spomnili na one siromake, za koje se nikdo ne briga — na finančno stražo.

Sicer imam še marsikaj na srcu, posebno glede finančne straže tržaške; no, ker mi ne dopuščata sedaj čas in prostor, pa spregovorim o tem kedaj v prihodnje. Alpha.

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 28. aprila 1896.

Državni zbor. Poslanska zbornica je včeraj nadaljevala razpravo o volilni preosnovi, in sicer o § 2. Večina govornikov se je izjavila za direktne volitve, ministerski predsednik grof Badeni pa se je izjavil proti direktnim volitvam. Sicer pa je rekel, da vlada pritrdi tudi direktnim volitvam tam, kjer se za to izrečejo deželni zbori. Ta poslednja izjava kaže, da opozicija Badenijeva proti direktnim volitvam ni toliko stvarne narave, ampak izvira očitno iz ozirov na lastne rojake iz Galicije. Sedanji zastopniki naroda poljskega se ničesar ne boje bolj, nego pa direktnih volitev in ti si mislijo: uvedite direktne volitve, kjer hočete, samo da jih ne dobimo pri nas. O tem pa, kolik je pritisk galiških zastopnikov proti direktnim volitvam, priča pač izjava grofa Badenija, da smatra določilo v vladni predlogi o načinu volitev kakor bistveno in da zahteva, da se isto vsprejme nespremenjeno. Zatem je govoril še generalni govornik „za“, grof Dzieduszycki, na kar se je razprava pretrgala.

Sijajno zadoščenje! Njegovo Veličanstvo je vsprejelo včeraj dra. Luegerja v avdienciji. Njegovo Veličanstvo je zatrdilo, da je popolnoma prepričano o poštenosti, o nardarjenosti in o zvestobi dra. Luegerja! To je najboljši odgovor vse onim, ki so sramotili tega moža kakor nasilnega demagoga, poučskega agitatorja in brezvestnega kriščača. Tako spričevalo, izrečeno s prestola doli, je pač najsijajnejše zadoščenje dr. Luegerja.

Pokorè se Najvišji želji, izvirajoči iz skrbi cesarjeve za skorajšnje ustanovljenje normalnih razmer v avtonomni upravi mesta dunajskega, izjavil je dr. Lueger takoj po avdienciji, da se odpoveduje županstvu. Ali način, kakor je prišlo do tega, znači popolno moralno zmago krščansko socijalne stranke nad nje nasprotniki. Zmagam na volišču pridružila se je še sijajnejša zmaga: vseobče priznanje.

In kakor posnemamo iz dunajskih poročil, se tudi nemški liberalci ni malo ne varajo gledé na dalekosežno važnost tega dogodka. Vest o avdienciji dra. Luegerja, tako pravijo poročila, je napravila na nemško levico uprav bolesten vtis. Levica si ne zatiska oči pred dejstvom, da se je vlada umaknila. Sedaj pravijo celo, da bi bilo umestnejše, da bi bila vlada že prvi-krat pritrdila izvolitvi dra. Luegerja, nego da je istega spravila sedaj v dotiko s krono. No, tudi mi menimo, da si nemški liberalci se svojim hujskanjem proti dru. Luegerju ne le niso zboljšali položaja, ampak še poslabšali so si je. Stvar je jasna: Lueger sicer za sedaj ne bode župan, ali v mestni palači bode vsejedno vladal Luegerjev duh. Razlika — in sicer na škodo liberalcev — bila bi le ta, da Lueger-župan bi bil kolikor toliko vezan na razne obzire, dočim bode

imel tudi odslej svobodno roko za svobodno borbo proti lažiliberalizmu in zlasti — kar je za sedaj glavno — proti nečutenim zahtevam Madjarov. Po vsem tem je torej jasno, da taktika liberalcev ni mogla biti neokretnejša nego je bila.

Res si ne moremo kaj, da ne bi se tudi tu spomnili modrosti našega vladarja, ki je primerno posegel vmes ter lepo popravil, kar so zamotali in pokvarili drugi. — Omenjeno bodi še, da je po splošni sodbi nastal le provizorij na županskem stolu dunajskem, kajti gotovo je, da se bodoči župan umakne dru. Luegerju, čim bodo razmere dopuščale njega potrjenje.

Nemški liberalci pa naj se le jeze, saj so se smejali dovolj dolgo, ko so jokali drugi radi njih.

Iz c. in kr. vojske. Povodom običajnega poviševanja s prvem majnikom povišanih je 13 generalov v maršalske poročnike, 39 polkovnikov v generale, viceadmiral Eberan v admiralu. Mimo tega je imenovalo Nj. Vel. nadvojvodo Petra Ferdinanda nadporočnikom.

Bolgarski knez Ferdinand odpotuje jutri iz Pariza v Berlin. Ob tej priliki zabeležiti nam je jako značilno dejstvo, da je turški sultan sam zahvalil predsednika republike francoske na častnem vsprejemu, ki ga je priredila francoska vlada knezu Ferdinandu.

Različne vesti.

Tomaž Thaler †. Zatisnil je torej svoje oči po dolgi in mučni bolezni in v 68. letu svoje dobe mož, ki je celih 42 let služil svojemu svetemu poklicu. Prva služba pokojnemu župniku Thalerju e bila v Borštu in potem v Ospu; pozneje je služboval kakor duhovni pomočnik pri sv. Ivanu in kakor kapelan v Škednju. Na to je bil župe-upravitelj pri sv. Antonu novem in pri sv. Ivanu, dokler ni bil v letu 1869 imenovan župnikom v Rojanu. V Rojanu je torej služboval celih 27 let.

Pokojnik je bil zvest prijatelj našemu listu in nam je šel izdatno na roko v naši borbi proti nezdravi uredbi okoličanskih sol. To so vedeli naši nasprotniki in zato so proganjali pok. Thalerja z vso svojo strupeno jezo. Zloglasni „Cittadino“ je tako drzno kral Thalerju dobro ime, da je bil pokojnik sklenil nastopiti pot pravde, a je pozneje odstopil od te nakane, ker je vedel, da se v Trstu o sedanjih razmerah ne da ničesar opraviti proti častnikarskim rokovnjačem. Kdo bi se poleg britkosti, ki jih mora uživati od strani takih krivičnikov, izpostavljal še zasmehu?

V poslednjih časih jel je močno hirati in slutil je sam, da so mu šteti življenja dnevi. Sedaj ga je rešila smrt vsega telesnega trpljenja in proganjanja brezsrčnih ljudi. Večna pravica naj mu podeli večno plačilo! — Pogreb bode, kakor že oznanjeno, jutri ob 10. uri predpoludne.

Luka Jeran †. Minolo soboto zvečer umrl je v Ljubljani po dolgem bolehanju uzoren duhovnik in rodoljub, stolni kanonik ljubljanske škofije, monsignor Luka Jeran. Pokojnik se je poročil dne 16. oktobra 1818. l. v Javorjah na Gorenjskem, v duhovnika je bil posvečen l. 1845. Mlad kapelan šel je za misijonarja v Afriko (leta 1853.), toda afričansko podnebje nakopalo mu je hudo bolezen, vsled česar se je moral vrniti v svojo domovino. Kmalu pa se je odpravil v drugič v Afriko, a zopet je obolél in moral se je vrniti. Leta 1869. bil je imenovan papeževim komornikom in monsignorom in tedaj je bil premeščen v stolno cerkev Ljubljansko, 1882. leta pa je bil imenovan kanonikom.

V pokojniku ni zgubila samo Cerkev vestnega dušnega pastirja, ampak za njim plače ves narod slovenski, kajti monsignor Jeran bil je jeden onih duhovnikov, ki znajo kazati svoje rodoljubje, svojo narodnost pred — svetom. Bogu, kar je Božjega, a narodu, kar je narodovega! Po tem geslu ravnal so je blagopokojnik. Mnogo zaslug si je pridobil Luka Jeran za našo književnost. Ko je bil prevzel nepozabni dr. Karol Bleiweis uredništvo „Novic“, bil tru je Jeran vrl sotrudnik. Sodeloval je tudi pri drugih slovenskih listih ter napisal mnogo literarnih, političkih in teoloških člankov, zložil tudi veliko število pesni, cerkvenih in plemiških. — Največih zaslug pa si je stekel pokojnik z neumornim nabiranjem prispevkov za učečo se mladež.

In s tem si je postavil najčastnejši spomenik. Blazen mu bodi spomin!

Krst vojnega parnika „Budapest“. Včeraj vršila se je ob najkрасnejšem vremenu v zalivu pri sv. Roku slavnost visokega pomena za vso našo državo, slavnost krsta novega orjaškega vojnega parnika, ki bode nosil po Najvišji volji Nj. Velič. našega cesarja in kralja ime prestolnice ogerske: „Budapest“. S tem orjakom pridobila je naša močna c. in kr. mornarica novega silnega sina, kojemu bode naloga v resnobnih časih braniti naše obrežje pred navalom sovraga.

Ta slavnost bila je torej eminentno patrijotiskega pomena in vendar se naši čč. čitatelji ne bi smeli čuditi, ako v našem listu ne bi čitali — niti besedice o isti. To pa radi tega ne, ker so nas c. kr. oblasti prezrle ob tem važnem dogodku in ker smo mi od svoje strani preskromni, da bi se vsiljevali tam, kjer nas morda ne — marajo. Ker pa se v svojem lojalnem čustvovanju veselimo vsakega koraka do utrjenja naše vojne sile, ne moremo drugače, nego da po tukajšnjih listih posnamemo na kratko, kakó se je vršil krst vojnega parnika „Budapest“.

Vreme bilo je, kakor že omenjeno, prekrasno, morje gladko, liki ogromno zrcalo. Ni se torej čuditi, da je sleherni, kdorkoli je le mogel, hitel, da prisostvuje slavnosti, ki sicer Tržačanom ni nova ki pa vendar napravljala neizbrisen utis za slehernega gledalca. Že ob 7. uri zjutraj vrvelo je občinstvo na parnike, pripravljene na prevažanje povabljenih in nepovabljenih gostov. Parniki so odplovili točno ob naznanjeni uri proti sv. Roku. Tam pa ob obrežju in po bližnjih holmcih je kar vrvelo radovednega ljudstva. Ob 9. uri dospeli so na lice mesta: kuma novemu parniku, zastopnica Nj. c. in kr. Visokosti nadvojvodinje Valerije, grofinja Maria Szécheny-Andrássy, c. kr. namestnik vitez Rinaldini, zupan dr. Pitteri, okrajni glavar baron Schaffenhauer-Neys, podpredsednik poslanske zbornice vitez Abrahamovicz, deželni predsednik kranjski baron Hein in mnogo druge gospode, to je zastopniki civilnih in vojaških oblastij. Členi ogerske deputacije iz Budimpešte, katerih imena smo že naveli v našem listu, došli so k slavnosti v bogatih opravih ogerskih magnatov. Poveljnik mornarice, admiral baron Sterneck pa je bil nekoliko obolel, zato je zastopal pri slavnosti viceadmiral baron Spaun. — Slavnost je pričela ob 8 1/2 uri s tem, da je župnik c. in kr. mornarice msgr. Pavel Uřednick k blagoslovil ladjo z asistenco dveh duhovnikov. Parnik „Budapest“, pripravljen, da zdrči v morje, razobesil je na jarboli častno zastavo, katero mu je podarilo mesto Budimpeštansko. Po končanem blagoslovljenju je nagovoril viceadmiral baron Spaun ogersko deputacijo patrijotiskim govorom, v katerem je naglasil važnost trenutka, v kojem pridobi slavna c. in kr. mornarica novo orjasko orožje, sad domače inteligencije in domačega truda. Naglasil je tudi visoki pomen dejstva, da bode nosila nova ladja ime ogerske prestolnice ter je slednje zahvalil v imenu c. in kr. mornarice deputacije, primetvso na lice mesta k slavnosti. — Visi zupan Budimpeštanski naglasil je patrijotiskim duhom nadahnjanim odgovorom radost Ogerske na takem odlikovanju, ki mora krepiti lojalnost ogerske dežele in nje udanost do krone. Svoj govor je zaključil s trikratnim „Eljen“ na Nj. Veličanstvo, ogerskega kralja. — Viceadmiral Spaun je zatem naprosil kumice, da naj blagovoljno izvrši krst; ona je odgovorila naglašujé, da bodi imenu novemu parniku že v dober pomen dejstvo, ker se glasi po prestolnici naroda, ki baš letos slavi tisočletnico obstanka svoje države. — Krst se je vršil, kakor obično; odstranili so zatem zadnje podpore, ki so vzdržavale orjaka na kopnem in „Budapest“ je zdrsnil s prva počasi in potem vedno hitreje proti morju. Daleč tam v zalivu ustavil se je, rahlo se zibaje v svojem elementu. Godba je svirala cesarsko pesem, topovi eskadre so zagromeli, ljudstvo je navdušeno klicalo.

Te podatke smo posneli — kakor že rečeno — iz tukajšnjih listov, ker nam ni bila dana prilika osebno prisostvovati opisani slavnosti. Mero-dajni krogi namreč niso smatrali za potrebno povabiti naše uredništvo k porinjenju ladje „Budapest“ v morje. Ne vemo, na kom teži krivda v tem oziru, da se o taki priliki prezira glavno

glasilo primorskih Slovencev. Konstatujemo le to dejstvo, ki je značilno za razmere, v katerih živimo Slovenci v Trstu. Menimo, da naš list zasluži o takih prilikah od avstrijskih državnih oblasti saj toliko ozira in upoštevanja, kakor čifutski list „Piccolo“, ki je bil gotovo povabljen in ki nas gotovo ne prekaša v avstrijskem mišljenju!

Slavne oblasti naj bodo uverjene, da iz nas ne govori žaljeno samoljubje te ali one osebe, ali morda celo domišljavost in slavoheple, ampak do teh opazk nas je prisililo uverjenje, da preziranje slovenskih glasil ob takih prilikah znači zajedno tudi preziranje onih, ki čitajo ta glasila, a ti oni so — večina prebivalstva te pokrajine.

Za rezerviste. Letos bodo pozvani k orožnim vajam (manévrom) vojaki-rezervisti, ki so bili vnovičeni v letih 1887., 1889. in 1891., ter vojaki dopolnilne rezerve, ki so bili odpuščeni v letih 1887., 1889., 1891., in 1893., potem rezervisti, ki niso bili lani pri orožnih vajah in slednjič jednoletni prostovoljci, ki so v rezervi ter imajo služiti še izpod 7 let, toda ki se morajo udeležiti večega števila orožnih vaj, nego bi bilo ono, ki pripada na število let, kolikor jih imajo še služiti.

I. Vojaško veteransko društvo za Trst in okolico bode imelo v nedeljo, dne 3. maja t. l. ob 3. uri pop. svoj XVI. redni občni zbor v dvorani društva „Austria“. Istega dne ob 8. uri zjutraj bode sv. maša v cerkvi pri sv. Antonu novem za pokoj duš onih tovarišev, ki so umrli tekom minolega leta. Te službe božje udeleži se društvo z godbo in zastavo, Društveniki snidejo naj se ob 7. uri zjutraj na dvorišču velike vojašnice. Toliko k službi božji, kolikor k občnemu zboru vabi odbor gg. častne člene, prijatelje društva in društvenike.

Na dnevnem redu občnega zbora bodo te-le točke:

1. Poročilo predsednikovo;
2. poročilo blagajnikovo;
3. poročilo načelnika pregledovalnega odseka;
4. dogovor in glasovanje gledé absolutorija;
5. predlog predsedništva gledé dodatkov k društvenim pravilom v §§. 4. 10. in 12.
6. morebitni predlogi članov, ako so bili dotični predlogi v smislu §. 35. društvenih pravil uloženi pravočasno.

Za akademijo „Trž. Sokola“ bodo sedeži na razprodajo v petek, dne 1. maja od 5. do 10. ure zvečer, v soboto dne 2. maja od 3. do 8. zvečer in v nedeljo dne 3. maja (na dan akademije) od 11. ure predp. do 1 pop., vselej v telovadnici „Tržaškega Sokola“ (na vogalu ulice Amalia in Farneto). Z ozirom na okolnost, da je zanimanje slovenskega občinstva za to akademijo jako živo, soditi je, da bodo sedeži, kolikor jih je še na razpoloženje, razprodani v kratkem. Zatorej naj se blagovoljno požuri dotična gospóda, ki želi imeti sedežev, da ne bi ostala — brez sedeža. Sedeži stanejo: v I. vrsti po 50 nč., v II. po 30 nč. in v III. vrsti po 20 nč.

Še spremembe v voznem redu južne železnice. Prometno ravnateljstvo južne železnice objavlja novo vrsto sprememb v voznem redu, ki stopijo v veljavo 1. majnika t. l. Izmed teh sprememb navajamo tu samo dotične, ki se dostajajo našega mesta. — Ekspresni vlak Ostende-Trst, ki odhaja z Dunaja vsak torek bode odhajal od tam tudi v naprej vsak torek ob 7. uri 30 m., toda imel bode v Nabrežini zvezo z direktnim brzovlakom Benetke-Rim. — Med Ljubljano in Št. Petrom vozila bodeta dva nova osobna vlaka. Jeden bode odhajal iz Št. Petra v Ljubljano ob 6.30 predp. drugi pa bode odhajal iz Ljubljane v Št. Peter ob 7.35 pop. — Mešani vlak med Mürzzuschlagom in Trstom bode na nekaterih delih črte vozil nekoliko hitreje; iz Trsta prične odhajati ta vlak že dne 30. aprila ob 10. uri zvečer.

Zabavni vlaki v Kormin. Počenši dne 3. maja do 11. oktobra t. l. vozil bode vsako nedeljo in vsak praznik zabavni vlak iz Trsta v Kormin in nazaj. Iz Trsta bode odhajal ta vlak ob 2. uri popoldne, dohajal v Kormin ob 4.39, odhajal od tam ob 9.15 in dohajal v Trst ob 12.7 zvečer. Pripomniti pa je: 1.) da za ta vlak ne bode znižane voznje za otroke; 2.) število voznih listkov bode omejeno na toliko, kolikor bode pro-

stora v vlaku; 3.) prtljage ta vlak ne bode vsprejemal (dovoljena je seveda prtljaga, ki se nosi v roki) in 4.) vozni listki bodo veljavni jedino le za zabavni vlak in za oni dan, katerega so bili kupljeni. Torej ni možno uporabiti s takimi voznimi listki drugih vlakov, niti proti doplačilu.

V izjasnenje in uterjenje.

(Dalje)

To so moji dokazi, in če je hotel biti g. L. res nepristranski, bi bil moral navesti take, kakeršni so, ter še le poborivši jih z boljšimi nadaljevati svoje vojskovanje z bomkavci in za edino „upravičenost“ „neoboroženega“ doveršnika v pomenu v prihodnosti doveršenega djanja. Jaz sicer, to prav pravi, nisem nasprotnik rabljenju doveršnika v izražanje bodočnosti in sem „se stilističnega stališča“ celo priporočal, „kjer se da rajši rabiti kratki, lepoglasni sedanjik (aorist), kaker pa ne vedno prijetni prihodnjik“, ali to le, kjer se da, ne da bi jasnost izražanja terpela, in zaradi spremembe. Pravi pomen sedanjika doveršnih glagolov je namreč zaznamenjevanje doveršenega djanja ne gledé na čas, torej zlasti djanja, ki more nastopiti v vsakem času; prav zato sem imenoval v Cv. VII. 2. sedanjik doveršnih glagolov aorist, ker je po pomenu v resnici to, kar gnomski aorist v gerščini, in to ne samo pri nas, temuč, kaker berem, tudi v ostalih slavenskih jezikih; prim. srb.: „Neko se za list sakrije, a nekoga nemože ni dub da pokrije“ (Vuk, Posl.) Gen. 2, 24. mesto, ki služi gospodu L. za zgled, poslovenjeno: „Zaradi tega zapusti človek očeta in mater in se pridruži svoji ženi in postaneta dva v enem mesu“ — bi pomenilo torej samo na sebi to, kar nemško: „Deshalb verlässt der Mensch Vater und Mutter und gesellt sich seinem Weibe zu und sie werden zwei in einem Fleische“. In to bi mogla biti le opazka pisateljeva (Mozesova) pristavljena pred njo navedenim Adamovim besedam, kaker je to mesto v resnici razlagal Kalvin. Katoliški tolmači pa pravijo, da je dotične besede govoril Adam v preróškem duhu, ali Bog po njem, o prihodnosti, na kar očitno kaže gerški in latinski prevod, in gosp. Lamurski pač tudi ne misli drugači. Dalmatin je prevel: „Zatu bo ta mož svojega očeta inu svojo mater zapustil inu se bo k svoji ženi pridružil inu bota enu mesu“. Podobno tudi naši poznejši prelagaoci vse do dr. Lampeta. In to naj ne bo prav? Nadalje naj mi prerokovanje tega, kar se le bo, s tistimi besedami izražamo kaker opazko o tem, kar se vedno in vsak čas ponavlja? Res bi se s tem nekako čudovito bližali stari hebrejščini, ki pozna le pretekli in prihodnji čas, sedanjega ne; ali pa ne bi tako prav lehkomišljeno razdirali naše jako lepo in logično razvite konjugacije? ali ne bi s tem občutljivo oškodili svoje vboge slovenščine? Vidite čislani gosp. Lamurski, to je kar nas sili, da se tolikanj poganjamo za svojo tudi „prastarino“, nekedar občeslavenski doveršni bodočnik (futurum exactum) in ne bi radi, da bi nam ga popolnoma izpodrinili goriški in tržaški pisatelji sè surogatom, brezčasnim doveršnikom, češ, ker ga oni več nimajo in mnogi drugi Slovenci zda; tudi ne!).

(Konec prihodnjič.)

3) To je vse lepo in bo tudi pravilno, verujem, da se nahaja to sem ter tja po raznih rokopisih in knjigah, ki so jih napisali razni možje v tem ali onem slovanskem plemeni v dneh, zdavna minolih, — priznavam tudi prav rad, da je slíšal vse prečastiti g. pisatelj v kakem kraju na Dolenjskem, (čeprav mi je zagotovil poštovani moj prijatelj Ivan Ivanović Bavdaz iz Čermošnic, izvrsten znavec našega jezika, da tam sploh ni živa duša teh razlih ne pozna), ker sem povsè prepričan, da ne bi mogel on trditi stvari, katere ni ali sam slíšal, ali sam bral, — v vseh drugih slovniških stvaréh soglašam z njim brez obenega upora, — a v le-tem za njim hoditi ne mogó. Mi Slovenci smo le šibek narodec, le skerčeni ostatak nekedarjega velikega plemena, ki se je razprostralo od Páda na Laškem do Dunaja vode na Ogerskem, in granice jezikovnega našega ozemlja keróe se tujim nasiljem in domačim razdorom od leta do leta. Tega radi ne bomo mogli sami nikedar imeti svetovne književnosti. Narodu, neimajočemu krepke književnosti, odorava pa sosed leho za lehoj. Ako nečemo torej, da nas zalije germanska ali pa romanska povodenj, bližajmo se razborito in oprezno občeslovanskemu knjižnemu jeziku. Tenkih tah razlik o gnomskem aoristu in futurum exactumu, za katere se tako živo ogreva prečastiti gosp. pisatelj, nima pa nina več prav nobeno slovansko pleme. Ljubomorno čuvajmo le-to, kar imamo v svojem jeziku še občeslovanskega, kar nas veže z drugimi slovanskimi plemeni. Zaman je obujati mertveca v novo življenje. Naše slovenščine ne uklepajmo ni v ojnice greške, ni v jaremu latinski. Ona je svobodna slovansčine svobodna hči in domačoj se čuti le v koln dragih svojih sestric.

Lastnik politično društvo „Edinosti“. Izdavatelj in odgovorni urednik: **Julij Mikota**. — Tiskarna Dolenc v Trstu.